

Boomkikker Zeeuws-Vlaanderen

Boomkikker niet meer weg te denken in West-Zeeuws-Vlaanderen

Het gaat goed met de boomkikkerpopulatie in West-Zeeuws-Vlaanderen. De boomkikker was jarenlang een zorgenkindje met als dieptepunt de jaren negentig van de vorige eeuw, toen er verspreid over drie van elkaar geïsoleerde gebieden nog maar een paar honderd van deze gifgroene kikkertjes voorkwamen. Oorzaak van de afname was het verlies aan geschikte leefomgeving door een veranderend gebruik van het buitengebied.

Het leefgebied van de boomkikker kenmerkt zich in een tweetal deelgebieden: het water waarin de voortplanting plaatsvindt en waar de eieren en larven zich kunnen ontwikkelen; het landgebied waar de boomkikker buiten de voortplantingstijd zich ophoudt. De voortplantingswateren zijn zoet met een goed ontwikkelde watervegetatie, de ligging is open en zonnig met flauw oplopende oevers. Er komen geen vissen voor, zelfs geen soorten als de stekelbaars.

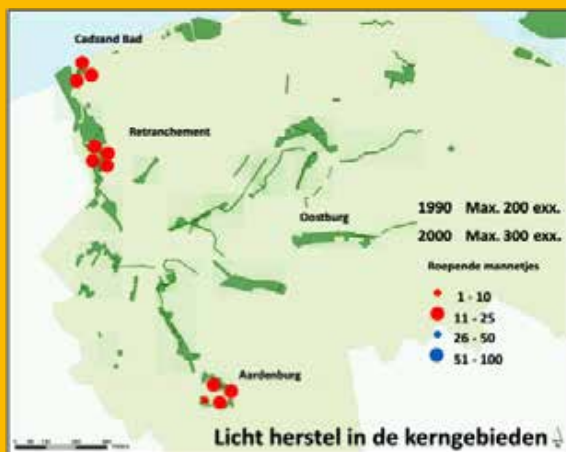
Het landgebied bestaat uit een zomerleefgebied en een overwinteringsgebied: het zomerleefgebied is een kleinschalig halfopen landschap met een gevarieerde begroeiing van kruiden en lage struiken. Het is zonnig gelegen met een hoge grondwaterstand zodat de bodem niet uitdroogt. Overwinteringsplaatsen zijn bij voorkeur vorstvrij zoals hopen in de grond, hopen van plantaardig afval en/of dood hout of stenen en in vorstvrije ruimtes zoals kelders van woningen.

In de jaren negentig kreeg Het Zeeuwse Landschap het beheer over het grootste deel van de geïsoleerde gebieden, Kievitpolder bij Cadzand Bad, en de Wallen van Retranchement en Aardenburg in handen. De Stichting ging aan de slag met het

creëren en herstellen van het leefgebied van deze veeleisende diertjes. Oude veedrinkputten werden opgeknapt, nieuwe poelen werden gegraven, muskusratten en vijanden zoals stekelbaars werden verwijderd. Deze aanpak bleek succesvol; een licht herstel van de populatie tekende zich af.

Natuurgebieden met elkaar verbinden werpt vruchten af

Er is in West-Zeeuws-Vlaanderen in samenwerking met verschillende partners de afgelopen 15 jaar vooruitstrevend gewerkt aan het uitvoeren en het tot stand brengen van meerdere natuurontwikkelingsprojecten die deel uit maken van het Natuurnetwerk Zeeland. Dit netwerk van bestaande en te realiseren natuurgebieden in Zeeland beëindigt de versnippering van de natuur en vergroot de overlevingskansen van zeldzame dieren en planten. Het uiteindelijke doel is om de geïsoleerde leefgebieden van de boomkikker met elkaar te verbinden, waardoor de populatie minder kwetsbaar wordt. In deze nieuw aangelegde ecologische verbindingzone in West-Zeeuws-Vlaanderen heeft de boomkikker zich definitief gevestigd. Na een voorzichtig herstel van de populatie in de laatste jaren van de vorige eeuw, 300 exemplaren, gaat het diertje nu anno 2017 letterlijk en figuurlijk met "sprongen" vooruit. In aaneengesloten natuur kunnen kwetsbare soorten zich ongehinderd verplaatsen van het ene naar het andere gebied. Dat gebeurde in eerste instantie met name rond Retranchement zoals de Willem Leopoldpolder (2003) en de Zwinpolder (2006) en later, verder naar het zuiden in de Aardenburgse Havenpolder (2009) en de compensatienatuur van de rondweg van Aardenburg (2012). De migratie van boomkikkers zet onverminderd door; alweer vijf jaar geleden werden de eerste boomkikkers rond de Wallen

van Sluis en St. Anna ter Muiden gehoord. Ook over de grens bij onze Belgische collega's van de Zwinduinen gaat het goed. Nooit eerder werden daar zoveel, ruim 1.000 roepende mannetjes in 2017 geteld. Het gebied is door het gevoerde natuurbeleid min of meer uitgegroeid tot een groot leefgebied voor de boomkikker, waar overigens ook andere soorten amfibieën, vogels, kleine zoogdieren, vleermuizen en insecten zich prima thuis zullen voelen.

Poelenbeheer

Boomkikkers hebben een voorkeur voor schaars begroeide, zonnig gelegen, ondiepe poelen. Om te voorkomen dat de poelen binnen enkele jaren dicht groeien met soorten als riet, lisdodde en wilg, worden in de graslanden runderen ingezet die gedurende het seizoen de oevers kort begrazen. Door de jaren heen is gebleken dat bij voldoende begrazingsdruk gedurende het seizoen de poelen zonder opschonen tussen de vijf tot tien jaar geschikt blijven. Gefaseerd worden de poelen door de jaren heen machinaal geschoond in de voor amfibieën meest geschikte periode: september tot oktober.

Met een jarenlange reeks van gebiedsdekkende tellingen zijn de ontwikkelingen van de boomkikker goed te volgen.

Boomkikkerkoren

De mannetjes vormen bij het voortplantingswater koren, deze boomkikkerkoren laten zich, vooral op de warmere avonden (vanaf 15 °C), tot op een kilometer afstand horen vanaf een half uur voor, tot enkele uren na zonsondergang. De roep is een ritmisch 'kê(k)-kê(k)-kê(k)' dat enkele malen per seconde wordt herhaald. Tijdens de voortplantingsperiode, april tot eind mei, gaan vrijwilligers op pad om de diertjes te tellen. In deze periode beginnen de mannetjes als de schemering invalt met hun karakteristiek roep. Tijdens het roepen zitten de mannetjes meestal in ondiep water of aan de oever van de poel. In mei 2017 is er door de vrijwilligers gebiedsdekkend een simultaantelling uitgevoerd waarbij maar liefst ruim 2500 roepende boomkikermannetjes zijn genoteerd. Om ook nog de reproductie vast te stellen gaan we in augustus nog eens op pad en tellen we de juveniele boomkikkers.

Fred Schenk

Heikikkers in januari

10 °C in Noord-Brabant, 'smos'-regen, het is maandagavond 29 januari 2018: tijd voor een rondje over de heide. Op het fietspad langs de A2 was het al druk met amfibieën. Met name kleine watersalamanders stapten in de richting van de 'poelekes' die daar liggen.

Op de Groote Heide volop heikikkers, gewone pad en vooral ook veel bikkeltjes-onder-de-amfibieën: kleine watersalamanders. Bij een kijkje in het heldere water zagen we vooral kleine watersalamanders en ook heikikkers als poffertjes platgedrukt tegen de bodem, hun velletje wat ruim om het lijf. En dan geloof je je oren niet: 'Wuob wuob' klonk het. 'Wuob wob wuob' klonk het weer en nog een keer. Een bekend geluid maar voor januari wat onwerkelijk... wuob wob, alsof ze wilden zeggen: "In Brabant slaan we de winter dit jaar gewoon over!"

Een dag later, de zon schijnt en ik geloof m'n oren nog steeds niet. Er lopen die middag enkele kleine watersalamanders over het zandpad. Eén heikikker zat aan de rand van het bos met haar neus in de januarizon... ja, ze had het ook gehoord!

Petra van Leeuwen

